

De omgeving als motivator

Hoe je een buurt beleeft, heeft een invloed op je gedrag ter plaatse. Dit wordt beïnvloed door verschillende factoren:

- type van de locatie (bijvoorbeeld: we hebben andere verwachtingen van een stationsbuurt dan een woonwijk)
- eigen verwachtingen
- omgevingsfactoren (beplanting, staat van het wegdek en het straatmeubilair, sociale controle ...)
- hoeveel zwerfvuil er al aanwezig is

Drie belangrijke parameters gaan hier samen: netheid, verzorgdheid en veiligheid (overzichtelijk, licht, sociale controle).

Een integraal zwerfvuilbeleid houdt dus best ook rekening met de omgeving.

1. Negatieve invloed

Verschillende factoren hebben een negatieve invloed op hoe iemand met zijn of haar omgeving omgaat:

VERLOEDERING EN VERVUILING

Studies tonen aan dat vervuiling meer vervuiling en verloedering aantrekt. Om die spiraal te doorbreken, ruim je niet alleen zwerfvuil zo snel mogelijk op, maar heb je ook aandacht voor de omgeving zelf:

- Verwijder graffiti of bestickering.
- Herstel gebrekkig straatmeubilair of gebreken aan het wegdek.
- Hou het onkruid onder controle.
- Vermijd leegstaande gebouwen
- Fleur een kale muur op met een muurschildering of beplanting.

ANONIMITEIT

Als niemand zich met de buurt verbonden voelt, wordt er ook minder zorgvuldig mee omgegaan. Wat maakt een ruimte anoniem?

- drukte
- leegte
- onpersoonlijkheid
- lawaai
- veel en snel verkeer
- uitgestrektheid

VERBODSBORDEN ZONDER OPVOLGING

“Baat het niet, dan schaadt het wel”

Onderzoek in Nederland toont aan dat een verbodsbord dat duidelijk niet opgevolgd wordt, zoals een bord “Geen afval op straat gooien” in een straat met veel zwerfvuil, net nog meer ongewenst gedrag uitlokt dan in dezelfde straat, met dezelfde hoeveelheid zwerfvuil maar zonder bord.

Plaats dus enkel verbodsborden als je de omgeving/onderhoud ook kan laten aansluiten. Verwijder sporen van regelovertreding door anderen zo snel mogelijk. Voor meer informatie kan je [deze presentatie](#) raadplegen.

2. Positieve invloed

Onderstaande elementen hebben een goede invloed op de omgeving:

DUIDELIJKHEID

Duidelijkheid en overzicht in de omgeving is belangrijk. Zorg dat bezoekers in 1 oogopslag zien welke functie waar aanwezig is.

Enkele voorbeelden:

- Zorg ervoor dat de vuilnisbak aan de bushalte staat in de richting vanwaar de bus komt.
- Centraliseer picknickplaatsen op [parkings](#) om te vermijden dat afval in de berm terecht komt.
- Plaats peukrecipiënten op een zichtbare plaats en laat ze opvallen via pijlen, tags en felle kleuren.
- Laat [vuilnisbakken](#) in het park in het oog door banners of vlaggen, zoals bijvoorbeeld in het [park van Laken](#).

Peukenonderzoek in Openluchttheater

Tijdens de zomer van 2017 heeft Mooimakers in samenwerking met Openluchttheater Rivierenhof (Deurne) een aantal maatregelen uitgetest om het wegwerpgedrag van peuken door rokers te beïnvloeden. Het terrein van OLT Rivierenhof is afgesloten waardoor het gedrag en de looplijnen van bezoekers beperkt en dus makkelijker in kaart te brengen zijn. Elke meting werd door dezelfde persoon uitgevoerd op dezelfde voorafbepaalde representatieve stroken via de methodiek van de netheidsbarometer. In totaal werden 18 concerten gemonitord. Er werden 2 verschillende testopstellingen uitgetest: actief zakasbakken uitdelen met vraag van stewards om deze te gebruiken én actief zakasbakken uitdelen van stewards om deze te gebruiken mét strategisch geplaatste peukenpalen. De gecombineerde aanpak was zeer bevredigend: er werden tot 7 maal minder peuken op de grond terug gevonden.

EIGENAARSCHAP

Zorg ervoor dat mensen zich niet alleen gebruiker, maar ook eigenaar voelen van de publieke ruimte. Eigenaarschap zorgt voor sociale controle, waardoor voorbijgangers zich vaker netjes gedragen.

Pure liefde voor Kopenhagen

In de Deense hoofdstad springt elke vuilnisbak in het oog dankzij een felgroene sticker met daarop 'Pure liefde voor Kopenhagen' geschreven. Het Deense woord voor 'puur' betekent ook 'proper'. Met die woordspeling wil de campagne elke inwoner zich verbonden laten voelen met de stad en hem aansporen zijn thuis mee netjes te houden.

“Wij houden het hier proper, jij toch ook?”

Heel wat Vlaamse gemeenten plaatsten op hun grondgebied [grote banners met foto's](#) van personeel of vrijwilligers die oproepen om samen met hen de omgeving proper te houden.

Ook Mooimakers kleeft een [affiche](#) met dezelfde boodschap op glasbollen.

BETROKKENHEID

De betrokkenheid is afhankelijk van de soort omgeving. In woonbuurten voelen mensen zich al sneller thuis en hebben ze minder de neiging te vervuilen. Ook op recreatie- en centrumplaatsen zijn mensen sneller betrokken. Langs drukke verkeersroutes (zoals autosnelwegen of grote gewestwegen) is netheid dan weer een grotere uitdaging. Op afvalverzamel punten en in industriegebieden gooien mensen ook sneller zwerfvuil op straat.

Om betrokkenheid te stimuleren, kan je als lokaal bestuur [participatie](#)-initiatieven opzetten. Bied burgers daarnaast de ruimte om zelf invulling te geven aan hun omgeving:

- Stimuleer de aanleg van geveltuintjes.
- Deel bloemen en planten voor gevelvensterbanken uit.
- Richt gemeentelijke percelen zonder directe bestemming in als (gemeenschappelijke) moestuinen.
- Laat buurtbewoners een perkje, pleintje of groene berm adopteren. Zij staan dan in voor de aanplanting, het schoonhouden en eventueel het snoeiwerk.

Betrokkenheid kan je ook stimuleren door gewenst gedrag te tonen, bijvoorbeeld zichtbaar de stoep opruimen stimuleert gewenst gedrag.

Buitengewone plekjes

In de provincie Antwerpen wil het project '[Buitengewone plekjes](#)' de betrokkenheid en het mentaal eigenaarschap van de inwoners bevorderen. Burgers konden rommelige plekken in hun gemeente nomineren om te worden heringericht tot een aangename plaats voor de hele buurt.

Project Buurtboom

In Antwerpen kunnen inwoners kunnen 15 euro [aanvragen](#) om de boomspiegel van hun “buurtboom” te beplanten met bloemen.

Wonen in een monument

In Deurne werden bewoners van sociale woningen bewust gemaakt van het historische belang van hun woonomgeving en van het ideeëngoed dat eraan ten grondslag ligt. De bewoners gingen tijdens het project op zoek naar de geschiedenis en de architectuur van de wijken. Op die manier werd ook gewerkt aan sterkere sociale relaties tussen burens.

Zomercampagne Mooimakers 2018

De [zomercampagne](#) van Mooimakers in 2018 speelde ook in op betrokkenheid door in de kijker te zetten dat elke plaats wel voor iemand belangrijk is. Er kwamen muurplaatjes met quotes van omwonenden, iedereen kon krijtaffiches bestellen om er een persoonlijke boodschap op te zetten en in een aantal steden werden grote krijtmuren geplaatst waarop passanten konden aangeven waarom ze van deze buurt houden.

IDENTITEIT

Meer identiteit zorgt voor minder anonimiteit. Streef daarom naar plaatsen, pleinen en parken met een eigen karakter of verhaal. Maak daarvoor gebruik maken van lokaal erfgoed, een beeldbepalend gebouw, -plein of -landschap. Het ultieme doel is buurtbewoners fier maken op hun eigen gemeente of stad. Enkele tips:

- Typerende elementen op verkeersrotondes geven de gemeente een eigen identiteit.
- Zorg voor communicatieve ondersteuning voor kunstprojecten in de omgeving.
- [Beschilder nutskasten](#) of glasbollen met iets kenmerkends voor de buurt.

Aan dergelijke projecten kunnen alle buurtbewoners deelnemen, zodat ze zich meer verbonden voelen met elkaar en hun omgeving. Dit creëert dan weer eigenaarschap.

Stripmuren

Blinde muren zorgen voor anonimiteit in het straatbeeld en trekken zwerfvuil aan. Sinds de jaren negentig fleurt de stad Brussel blinde muren op met enorme [striptekeningen](#) en organiseert wandelingen erlangs. Veel steden en gemeenten zijn al gevolgd.

Originele bankjes in Aalst

In Aalst zorgden lunchende jongeren op een centraal plein voor heel wat zwerfvuil. Aalst sprak daarom een kunstenaar aan om muffinvormige bankjes te maken waaraan de jongeren konden meewerken. Door deze opstelling werd achterblijvend zwerfvuil ook zeer zichtbaar. En met succes: het plein lag er naderhand netter bij.

Mozaïekbanken in het park

In het Gentse [Pierkespark](#) hielpen buurtbewoners en vrijwilligers onder begeleiding van een kunstenaar met het ontwerpen en het maken van zitmeubels en paden in mozaïek. Daardoor is het Pierkespark nu een kleurrijke ontmoetingsplek.

TREKPLEISTERS EN ICOONPLAATSEN

Onderhoud trekpleisters of icoonplaatsen die bezoekers van buiten de gemeente aantrekken goed. Hou ze proper, heel en veilig. Zij bepalen het beeld dat men van de gemeente heeft.

Enkele voorbeelden:

- de zeedijk
- een pittoreske plaats aan een rivier
- kathedralen
- musea
- bekende winkel-wandelstraten
- bruggen

Andere icoonplaatsen hebben een belangrijke kernfunctie en geven de eigen inwoners een positief gevoel:

- het station als belangrijke toegangspoort tot de stad of gemeente (eerste indruk)
- gemeentehuis
- markt- of kerkplein
- de schoolomgeving
- het sportcentrum

(HER)INRICHTING

Een geslaagde (her)inrichting zorgt voor trotse inwoners en een hogere betrokkenheid. Enkele tips:

- Bloemen- en plantenbakken fleuren de buurt letterlijk op.
- Voorzie [glasbollen](#) van een originele beschildering of vervang ze door ondergrondse systemen.

Stem bovendien [inrichting en beheer op elkaar af](#). Betrek dan ook de reinigingsdiensten bij elk inrichtingsproject. Meer informatie daarover vind je in het onderdeel infrastructuur.

Schoon, heel en veilig

De Nederlandse Kenniswijzer Zwerfafval goot alle positieve effecten van een schone, veilige en aantrekkelijke omgeving in één duidelijke infografiek. De voordelen? Ze trekken meer bezoekers aan, doen de omzet van de winkels stijgen en leiden tot lagere onderhoudskosten.

De [volledige infografiek](#) kan je terugvinden via de website van Kenniswijzer Zwerfafval.

Groene boomspiegels

De Antwerpse groendienst experimenteert met het beplanten van [boomspiegels](#). Niet elke boomspiegel kan beplant worden: soms is er te veel betreding en dan hebben de planten geen kans. Waar het wel mogelijk is, wordt gekozen voor grasachtige of bloeiende planten.